

Koulujen erilaiset käytännöt maahanmuuttotaustaisten oppilaiden koulupolulla - KIEPPI-toimenpideohjelman loppuraportti

7 Toimenpide-ehdotukset

Seuraavaksi esitettävät toimenpide-ehdotukset perustuvat KIEPPI-toimenpideohjelmassa kerättyyn tietoon. Ohjelman tavoitteena oli tukea maahanmuuttotaustaisten oppilaiden oppimista ja opetuskielen taitoa sekä parantaa siirtymiä valmistavasta opetuksesta perusopetukseen ja edelleen toiselle asteelle. Sen aikana on tehty paljon kehittämistä, mutta työtä on edelleen jäljellä. Toimenpideohjelman eri hankkeissa toistuvien keskeisten haasteiden ratkaisemiseksi suositellaan huomion kiinnittäminen kouluyhteisön merkitykseen, koulujen toimintakulttuureihin ja johtamiseen sekä opettajien osaamisen vahvistaminen.

Kouluyhteisön merkitys maahanmuuttotaustaisten oppilaiden oppimiselle

- Koulujen tulee tarkastella ja arvioida säännöllisesti, miten niiden toimintatavat ja käytännöt tukevat kaikkien oppilaiden osallisuutta ja oppimista. Yhteinen keskustelu henkilöstön kesken auttaa rakentamaan yhtenäisiä toimintatapoja, kun taas koulun johto vastaa yhteisten linjausten muodostamisesta ja niiden toteutumisen edellytysten varmistamisesta.
- Koulujen tulee vahvistaa maahanmuuttotaustaisten oppilaiden sitouttamista kouluyhteisöön. On erityisen tärkeää huolehtia kouluun kiinnittymisen, yhteisöllisyyden ja kuulumisen tunteen kehittymisestä sekä puuttua luvattomiin poissaoloihin.
- Kouluissa opettajien tulee tukea oppilaan oman äidinkielen käyttöä sopivissa yhteyksissä oppimisen edistämiseksi. Opetushallituksen tulee vahvistaa opetuksen järjestäjien ja rehtoreiden tietoisuutta oppilaan oman äidinkielen merkityksestä sekä rahoituksen mahdollisuudesta.
- Oppimista edistävä kielitietoisuus tulee vakiinnuttaa osaksi koulun toimintakulttuuria ja kaikkien oppilaiden opetusta. Tämä edellyttää koko kouluyhteisön ja johdon sitoutumista. Opetuksen järjestäjän tulee varmistaa, että kielitietoinen opetus huomioidaan paikallisissa opetussuunnitelmissa, lukuvuosisuunnitelmissa ja opetuksen kehittämisessä. Rehtori tukee pedagogisella johtamisella koulun ja koko työyhteisön kielitietoisuuden opetuksen kehittämistä ja mahdollistaa henkilöstölle tilaisuuksia täydennyskoulutukseen. Opettajien tulee kehittää ja käyttää kielitietoisia työtapoja osana omaa opetustaan kaikkien oppilaiden oppimisen edistämiseksi.
- Maahanmuuttotaustaisten oppilaiden huoltajien koulun toimintaan sitoutumista tulee vahvistaa kouluissa. Huoltajille on tärkeää tarjota selkeää tietoa heidän vastuistaan. Opetuksen järjestäjillä tulee olla selkeät toimintatavat maahanmuuttotaustaisten perheiden vastaanottamiseen ja kodin ja koulun yhteistyöhön.

Koulujen toimintakulttuuri ja johtaminen siirtymävaiheiden tukena

- Opetuksen järjestäjän tulee varmistaa, että siirtymävaiheiden tiedonsiirtoon liittyvät toimintatavat on määritelty. Kouluissa tulee olla nimettynä siitä vastuussa olevat henkilöt.
- Opetuksen järjestäjän tulee varmistaa, että integraatio perusopetukseen toteutuu säännönmukaisesti ja että sitä varten on määritelty koko koulun yhteiset toimintatavat. Opetuksen järjestäjien tulee varata yhteisopettajuudelle ja sen kehittämiseksi resursseja, jotta maahanmuuttotautaisia oppilaita voidaan tukea paremmin heidän integroituaan perusopetukseen. Valmistavan opetuksen ja aineenopetuksen opettajien yhteistyölle tulee olla selkeät linjaukset, jotta esimerkiksi samanaikaisopettajuus ja oppituntien yhteinen suunnittelu onnistuvat.
- Ryhmämuotoisen valmistavan opetuksen oppilaat tulee integroida osaksi kouluyhteisöä. Oppilaiden tasavertaisen aseman turvaamiseksi on tärkeää linjata, että vastuu heidän oppimisestaan, osallisuudestaan ja hyvinvoinnistaan kuuluu koko kouluyhteisölle. Koulun toimintatavat, tilajärjestelyt ja työjärjestykset tulee suunnitella siten, että ne tukevat integraatiota ja mahdollistavat oppilaiden päivittäisen vuorovaikutuksen.

Opettajien osaamisen vahvistaminen monikielisten oppilaiden opetuksessa

- Oppimateriaalien kustantajilta tarvitaan laajemmin maahanmuuttotautaisille oppilaille tarkoitettua oppimateriaalia, esimerkiksi valmistavan opetuksen käyttöön. Tarvetta on erityisesti ruotsinkielisille materiaaleille. Kaikissa oppimateriaaleissa on tärkeää ottaa paremmin huomioon kielitietoisuus.
- Opettajankoulutuksessa tulee vahvistaa maahanmuuttotautisten oppilaiden opetuksen näkökulmaa. Siihen on keskeistä sisällyttää nykyistä enemmän tietoa esimerkiksi valmistavan opetuksen käytännöistä ja kielitietoisista opetustavoista. Opetusharjoitteluja tulee lisätä kouluissa, joissa opiskelee maahanmuuttotautaisia oppilaita.
- Opettajien tulee saada täydennyskoulutusta oppimisen tuesta, erityisesti opetuskielen tukiopetuksesta sekä oppilaiden yksilöllisten kielellisten tarpeiden tunnistamisesta ja niihin vastaamisesta. Opetuksen järjestäjien tulee varmistaa edellytykset täydennyskoulutukseen osallistumiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee kehittää uusia kansallisia ratkaisuja sekä huolehtia niiden edellyttämästä resursoinnista, jotta opettajien täydennyskoulutus ja ajantasainen osaaminen voidaan varmistaa systemaattisesti.